

С почетком 2012. после доношења Закона о извршењу и обезбеђењу [\[1\]](#), приватни извршитељи почели су са радом. Најаве законодаваца биле су да ће нова професија омогућити бржу и ефикаснију наплату дуговања, пре свега за комуналије. Ипак, у пракси се испоставило да су извршитељи неретко постајали омча око врата сиромашним грађанима Србије.

Поставља се питање да ли су услед овог закона грађани жртве неефикасног судског система. Због чега се уместо и у буџет, паре искључиво сливају у џепове приватних извршитеља? Да ли се грађанима крше основна људска права?

По једном од тумачења, приватни извршитељи су класични утеривачи дугова које је држава легализовала. Не само да су доказ неспособности државе, већ се њиховим увођењем врши повреда права на правично суђење, на имовину и приватност, те на жалбу. [\[2\]](#) Грађани Србије би могли да добију огромне материјалне одштете од наше државе, уколико би се жалили суду у Стразбуру.

Ипак, они који заступају супротна стајалишта указују да су извршитељи убрзали наплату потраживања и тиме унапредили пословање поверилаца. Потенцирајући да су извршитељи за три године рада решили преко 200 хиљада предмета, из Коморе извршитеља тврде да су многи грађани коначно постали свесни својих дугова и да се полако успоставља финансијска дисциплина. Извршитељи од своје зараде плаћају порез држави. Поред тога, када су усвоје најављене измене закона, извршитељи ће постати надлежни за сва извршења, осим она у породичним споровима и враћања радника на посао, а грађани ће имати право жалбе на решење извршитеља, о којима ће одлучивати

Утеривачи дугова или о моралном аспекту дуга

Пише: Горан Николић
четвртак, 26 новембар 2015 12:06

Виши суд. [3] Не треба сметнути с ума да постоји два милиона неизвршених судских пресуда за неплаћене рачуне, и то само у Београду.

Извршитељи практично пружају услугу предузећима, телекомуникационим компанијама, али и грађанима, који могу да продају своја потраживања специјализованим фирмама и агенцијама (који о пребацивању дуговања на "утериваче" морају да обавесте клијенте), које затим "јуре" дужнике. [4] Практично су извршитељи узели дугове у своје руке, одлазили код дужника, пописивали имовину, договарали се с њима о исплати дугова у ратама, стављали им административне забране на плате и пензије.

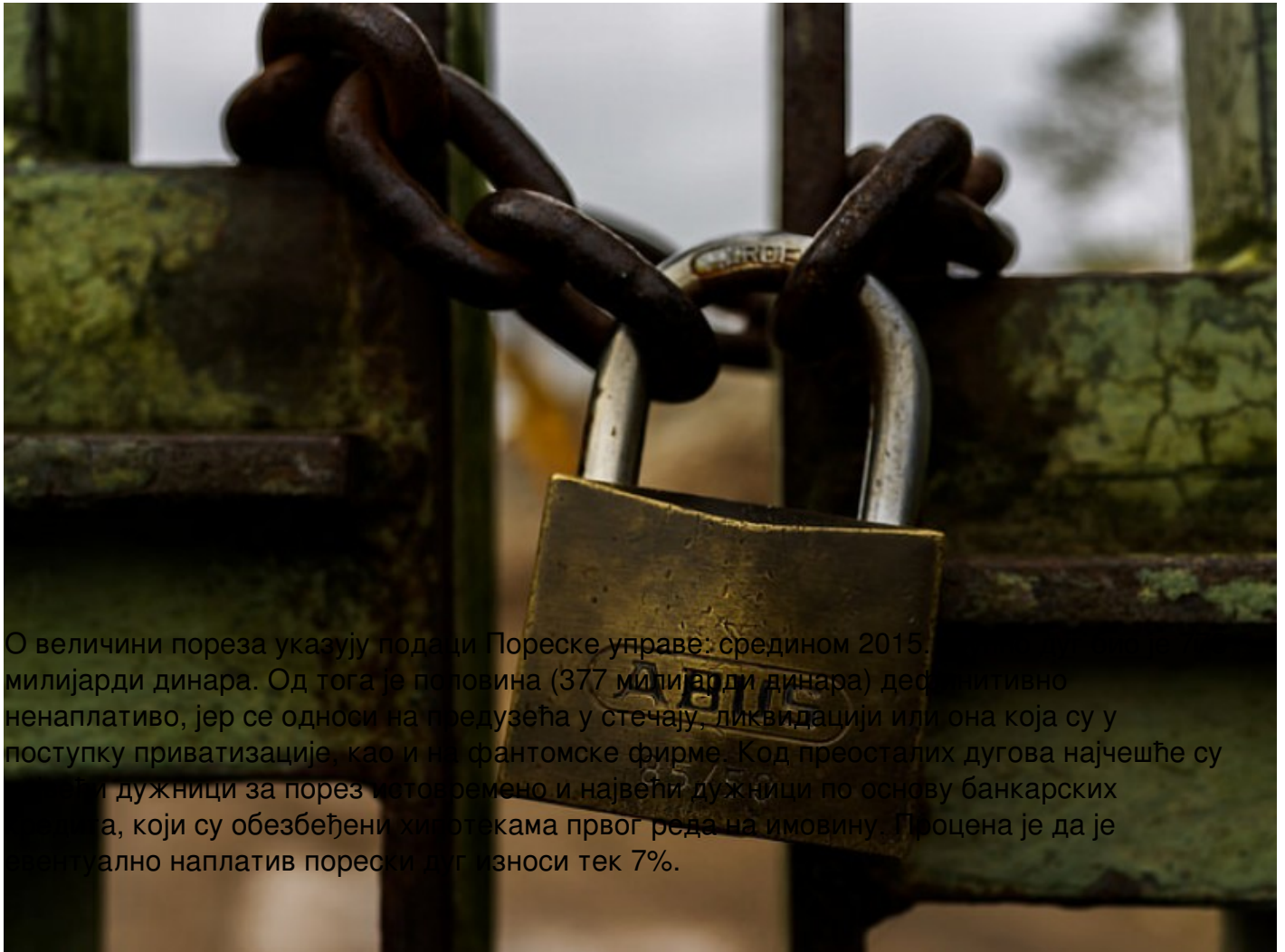
[5] Уколико и поред предложених решења дужник не жели да сарађује, иде се на судски поступак, којим се дужник излаже додатним трошковима, што увећава износ иницијалног потраживања. Са банкама, посебне агенције и фирме за наплату могу само да склопе уговор о посредовању, односно да за њихов рачун опомињу грађане да имају неизмирене обавезе.

Да ли је плаћање пореза заиста опциона ствар, наравно у зависности од тога колико су вам добре везе са влашћу, колико људи запошљавате, да ли сте под системском заштитом државе као на пример предузеће у реструктурирању, или радите у наменској индустрији. Ако сте велики произвођач, често имате шансу да поднесете захтев за репрограм и фазно отплаћујете дуг, без заустављања производње или пленидбе имовине. Ако имате велику фирму са много запослених, којима наравно дугујете плате, уђете у „Унапред припремљени програм реорганизације“ (УППР) и добијете заштиту на неколико година. И услед тога мали привредници често жале да ко дугује милијарде није затворен, нити му је продата имовина, за разлику од њих којима држава "тера мак на

Утеривачи дугова или о моралном аспекту дуга

Пише: Горан Николић
четвртак, 26 новембар 2015 12:06

конац". Наравно да извршитељи нису решење за проблем селективности примене закона.

О величини пореза указују подаци Пореске управе: средином 2015. године износило је око 3,7 милијарди динара. Од тога је половина (377 милијарди динара) дефинитивно ненаплативо, јер се односи на предузећа у стечају, ликвидацији или она која су у поступку приватизације, као и на фантомске фирме. Код преосталих дугова најчешће су порезни дужници за порез истовремено и највећи дужници по основу банкарских обавеза, који су обезбеђени хипотекама првог реда на имовину. Процена је да је ефикасно наплатив порески дуг износи тек 7%.

Морални аспект дуга

Јасно је да је држава увела извршитеље као нову правосудну професију. Они су прво називани приватним извршитељима а грађани су их одмах назвали „утеривачима дугова”. Ипак, они имају јавна овлашћења која им је поверила држава и имају статус службених лица. Оно што јесте проблем који далеко надилази актуелну тему (претераних) овлашћења и праксе извршитеља јесте евентуални мањак етичности у односу поверилац – дужник, односно морални аспект дуга. Наиме, кредит и дуг нису лако рационално објашњиви термини везани за тржишну економију. Они су социјални конструкти, који стављају тежиште на тешка питања, односно просуђивање о моралним карактеристикама, о једнакости и о "мирној савести". Све ово је повезано са снажним емоцијама (љутња, стид, понижење) и има додатне реперкусије, јер промена

Утеривачи дугова или о моралном аспекту дуга

Пише: Горан Николић
четвртак, 26 новембар 2015 12:06

конфликтних представа кредита и дуга дубоко утиче на перформансе привреде, односно благостање држава.

За почетак, није случајно да је у различитим европским језицима реч дуг повезана са значењима као што су: "ропство", "слобода", "захвалност", "част", као и "слобода од дуга". Стварање новца обезбедило је јединицу за рачунање висине дугова, а дошло је и до деперсонализација односа поверилац-дужник, што је омогућило настанак привредних друштава. Дуг је постао повезан са претњом, и често реалношћу ерозије слободе, не само за појединце већ и за читаве породице, које су се могле наћи у стању "дужничког ропства". [\[6\]](#)

Са успоном мануфактурног капитализма два су главна катализатора за промишљање идеје дуга. Први је био успон новог комерцијалног друштва, које је повезано са имовинским правима и умножавањем уговорних односа, те последичном употребом колатерала (гаранција) ради повећавања нивоа кредитирања. Настаје друштво у коме однос повериоца и дужника преузима централни друштвени и политички значај, где јача улога трговаца, финансијера, рентеријера, као и рачуновођа. Други катализатор за промишљање о дугу је настанак и огроман пораст јавног дуга.

У Француској је очајно стање краљевских финансија у 18. веку имало велики утицај на развој економске мисли. Монтескје је написао да јавни дуг изместа приходе државе од оних који имају производе ка лењима. У САД 1809. Џеферсон напада Хамилтона због његовог задуживања земље и тврди да је приоритет ослобађање САД дуга. Од средине 19. века 'немачка историјска школа' креира сасвим другачије мишљење о јавном дугу. По њима, јавни дуг има позитивну улогу у балансирању привреде, пре свега кроз финансирање раста продуктивности, инвестирања у инфраструктуру и јавне услуге.

Од тада јавни дуг снажно расте са радикалном трансформацијом технологије, економије обима и вођењем ратова. Поред тога, нове технологије олакшавају прекогранично задуживање, а концентрација финансијских тржишта чини свет подложнијим великим банкарским кризама. Научно засновани модели стварају илузију да су кредитни ризици боље контролисани, док је лакоћа кредитне мултипликације омогућила историјске рекорде у погледу висине задужености.

Промене у ставовима према дугу и ризику су такође повезани са новим дискурсом о социјалном правима. Потрошачка очекивања повезана са порастом животног стандарда нераскидиво су везана са све доступнијим банкарским кредитима. Наступа бум у изградњи, односно на тржишту некретнина, ширење малопродајног сектора, модерног рекламирања. Социјални статус и идентитет постаје уско повезан с потрошњом, нарочито са концептом луксуза. Дуг постаје цена плаћена за специфичну врсту радости индуковану хедонистичком потрошачком културом.

Док је ортодоксија увек подупирала права поверилаца, политичка неопходност често је тражила опроштај за дужника. Која страна побеђује зависи од тога колико су дужници очајни и јачине супротстављених коалиција поверилац-дужник. [7] Однос поверилац-дужник није отелотворење гвоздених моралних правила; уместо тога, друштвени однос је оно о чему увек мора да се преговара.

Савремени дискурс о дугу

Свакако да дискурс 20. и почетка 21. века показује дубоке моралне недоумице у вези са дугом. С једне стране, социјална достигнућа, тржишно друштво, неоклејзијанска економија и хедонистичко-потрошачка култура указују да је стара идеја разборитости код кредитирања фактички нестала. С друге стране, теза да је држава "велико домаћинство" ипак задржава поборнике. Практични проблем произилази из парадокса да, иако бирачи желе акцију у борби против дуга у укупном износу, мали број њих је спреман да прихвате личне последице.

Утеривачи дугова или о моралном аспекту дуга

Пише: Горан Николић
четвртак, 26 новембар 2015 12:06

Без обзира на то да је овај текст и даље у процесу ревидирања и

Без обзира на то да је овај текст и даље у процесу ревидирања и

Утеривачи дугова или о моралном аспекту дуга

Пише: Горан Николић
четвртак, 26 новембар 2015 12:06

